

Jak se dalo očekávat, uvítáno bylo založení tohoto volného sdružení intelektuálních pracovníků nepokrytou nelibostí všech konzervativních živlů, k nimž, až na socialistickou levicu, patří dnes celá ta směsice stran a straniček našich s ubohou žurnalistikou a nemyslícími ovečkami. Instinktivně se vycítilo, že povstává cosi nebezpečně nepřátelského nejvyššímu politickému božstvu všech stran: politické lži. Proto ten posměch a vztek, v nejloajálnějším případě: chladná zdvořilost. Nemělo by smyslu tudíž polemizovat s těmi, na jichž potměšilou hlavu a zrádné srdce celá akce míří vědomě a programově.

Ale ke genezi a účelu Rady dlužno říci několik vysvětlujících slov, aby pomlouvači nemohli volně rozšířiti falešnou legendu. Antonín Hartl v článku Dva spisovatelské manifesty (Národ, číslo 29) snaží se aspoň vytvořiti takovou legendu z předpokladů, k nimž není oprávněn.

Není pravda, že s prohlášením Socialistické rady osvětových dělníků přispěchal St. K. Neumann. Prohlášení vydalo a podepsalo jedenáct spisovatelů českých a německých a „nepřispěchalo“ s ním, byvši „patrně podníceno“ manifestem francouzským, nýbrž připravovalo zřízení své socialistické rady po delší dobu a její první prohlášení sepsalo předtím, než vyšel manifest francouzský, aniž znalo jeho obsahu. Připisuje-li se s kategorickou určitostí a smělostí jednomu

člověku projev, který podepsalo jedenáct literárních jmen většinou velevýznamných v moderní literatuře, aniž se to nějak vysvětlí nebo omluví, běží o beztaktnost a ovšem i intriku, která dnes ostatně nejméně překvapí.

Útok také velmi se zjednoduší a usnadní, namíříme-li jej proti jedné osobnosti, která — to nám budiž dovoleno konstatovat proti p. Hartlovi snižování — přes všecku svou bojovnost, složitost a pestrost osudů vyvíjela se vždy jasně a logicky a bez nečistých kompromisů, zůstávala si věrna za nejtěžších okolností a vykonala kus pozitivní práce, který může s klidným svědomím podrobit soudu budoucnosti, méně titěrné a nevraživé, než je náš dnešek — a opomeneme-li zjistit ideje a city, jimiž vedeno bylo jedenáct duchů, kteří se sdružili.

Mezi akcí francouzskou a českou nebylo jiné spojitosti kromě mezinárodní pravdy, která si razí cestu poctivým myšlením světem a vede vynikající duchy všude k stejným projevům a k stejným organizacím. Francouzský manifest měl však širší a platoničtější smysl, operuje pojmy snad až příliš všeobecnými, kdežto projev náš uváděl na veřejnost určitou organizaci s vymezeným posláním.

Socialistická rada osvětových dělníků je právě a pouze sdružení socialistické, a jako taková musí si být plně vědoma, že existuje fakt, který je nazýván třídním bojem. Je velmi pochopitelná snaha měšťáckých spisovatelů označovat za pramen všech ryzích snah socialistických pouhou ideologii, zejména je pochopitelné, že naši nacionalističtí měšťáci snaží se vylíčit pravý socialismus jako plod německé mentality, ale tím se tyto snahy hlavně dnes, po poučné válce, nesprovodí ze světa, ani fakta se neodstraní, ani zásluha Marxova, ani vůle davů.

Projev i úkol svůj považujeme za jasný a určitý aspoň potud, pokud doba naše, která je nejlepším komentářem k němu, je již jasná a určitá: promluvili jsme jako socialisté k socialistům a v duchu zásad, které dnes proklamuje opravdový socialismus na celém světě.

Projev náš byl ovšem především politický: chtěli jsme zdůraznit, že za první cíl svůj i první cíl proletariátu považujeme republiku socialistickou, a naše doba komentuje přesně tento požadavek: republika socialistická není republika s tzv. socialistickou vládou, nýbrž republika, kde veškerá moc je skutečně v rukou všeho produktivně pracujícího lidu. Reklamoval-li květnový projev spisovatelský z 1917 politickou svobodu pro náš národ, reklamujeme my dnes, kdy naše národní svoboda je fakt, sociální a hospodářskou svobodu a spravedlnost pro veškeren produktivně pracující lid naší republiky, jsouce současně přesvědčeni, že jen tímto úplným osvobozením lidu dosáhne také republika své úplné svobody a především vysvobození z područí západního velkokapitálu, který snaží se uvrhnout ji do hospodářského otroctví.

Jako pracovníci kulturní pak zdůraznili jsme přitom, že nám běží i o osud domácí kultury a civilizace, o svobodu literární, uměleckou a vědeckou. Chceme kulturu a její svobodu hájit děj se co děj, ve všech možnostech zápasu sociálního, proti komukoliv. Pan Hartl zkresluje úplně po této stránce náš projev, staví-li se, jako bychom chtěli čelit toliko nárokům nacionalismu.

Tvrdíme ovšem opak toho, co na tomto místě p. Hartl, tvrdíme, že u nás, pokud běží o věci kulturní, překročena byla míra přirozeného a zdravého odporu proti Němcům a vlasteneckými hesly *odkoukanými v Německu* podporováno bylo kulturní zpátečnictví a ubýjen zdravý kulturní vývoj. O tom je mezi bystrými odborníky bez rozdílu politického nebo sociálního přesvědčení jeden soud a p. Hartl mohl by si dát vysvětlit věc i některým spolupracovníkem Národa. Kdyby byl náš projev měl i jen tento smysl, nebyl by zněl falešně a nikdo neměl by k němu větší mravní legitimace než právě my, kteří dodnes na několika frontách bojujeme za těžkých poměrů proti spoustám, které vlastenecká hesla natropila v naší literatuře a v našem umění.

Ale nic v našem projevu neopravňuje p. Hartla, aby dával tak úzký smysl našemu kulturnímu stanovisku. Vyslovili jsme

se pro kulturu a její ochranu za všech okolností především z toho důvodu, že stojíme na počátku velkého sociálního zápasu, který sotva bude možno udržet vždy v mezích revoluce klidné, třebaže si toho aspoň u nás všichni přejeme: chtěli jsme zdůraznit, že plody kultury považujeme za nedotknutelné a že se sdružujeme také za tím účelem, aby tu byla socialistická organizace jsoucí zajedno s revolučním proletariátem, která by měla dosti autority potřebné k ochraně kulturních statků ve dnech boje.

A stejně ryze socialistický smysl měla zde i věta našeho projevu, že chceme pečovat o to, aby plody kultury byly lidu zachovány a vydány nejúčinnějším způsobem. I zde doba, přinášející krásné pokusy východních socialistických republik o opravdovou demokratizaci kultury, je přirozeným a jasným komentářem k našemu projevu.

Pan Hartl obviňuje náš projev z nedosti vážné stylizace a z příchuti senzačnosti. Chce prý vypadat hodně bolševicky. Nikoli, náš projev nechce vypadat tak nebo onak, ani měšťácky ani bolševicky, nýbrž stojí na půdě revolučního socialismu, na jehož formách pracuje celý svět a o jehož taktice rozhodne všude vůle lidu. Zakalený pohled spisovatele oddaného věci buržoazie může snad vidět senzačnost v prosté upřímnosti a socialistické opravdovosti, poněvadž nerad by přiznal, že skutečný socialismus je něco víc než ideologie zvrácených mozků.

Pan Hartl rád by se také zaměstnával více Neumannovými názory na nacionalismus než skutečným obsahem našeho projevu. Domnívá se, že Neumann soudí dnes jinak, než soudil, když psal České zpěvy. Jde prý tedy jen o nálady. Myslíme však, že běží spíše o neschopnost inteligence, oddané buržoazii, rozlišovat mezi měšťáckým nacionalismem a národním sebevědomím, mezi imperialistickou, militaristickou, kapitalistickou politikou států a vůlí lidu, který seburčovaci právo chápe doslova. Kdyby byl p. Hartl soustavně četl Červen, byl by v něm našel týž odpor proti panovačné politice německé, ale ovšem postupem doby, když situace se

obracela, i ustavičný odpor proti panovačné politice diplomacie dohodové a proti panovačné politice české (která vyšla konečně najevo, když dr. Rašín protrhl ze msty předivo lži, jímž obestřen byl náš konflikt s Maďary). Považují-li měšťáčtí nacionalisté za logické stavět se proti německému imperialismu jen proto, že je německý, a nestavět se současně proti imperialismu americkému, anglickému, francouzskému a italskému a — last not least — českému (podporovanému prolhaností politiků a žurnálů), je to jejich věcí a nic lepšího od nich neočekáváme. Ale *socialista* je proti každému imperialismu, proti každému šovinismu, poněvadž je proti válce a proti vykořisťování člověka člověkem.

Porážka německého imperialismu byla cílem všech řádných lidí na světě; anarchista Kropotkin volal na poplach již v době, která ještě německého nebezpečí řádně ani nevystihla; Neumann v Českých zpěvech předpověděl osud Německa v letech, kdy česká politika holdovala „pozitivnímu“ směru Kramářovu, ubijela v našem národě veškerou národní sebevědomí a mluvila s despektem o „katastrofální politice“ několika radikálů. Ale důraz byl a je pro nás na slově *imperialismus*, dnes po porážce Německa stejně jako před válkou. A tak jsme proti všemu, co znemožňuje bratrského soužití národů. „Surové čelisti“ německé byly přeraženy a „sobectvím opilý národ“ odkázán je k vystrážlivění. S národem Bismarckovým svět domluvil; věříme však, že se dohodneme jednou s národem Goethovým. Zatím však vidíme, že jsou ještě jiné „surové čelisti“, které ohrožují nás i jiné, a vidíme, že i u nás jsou lidé, kteří si brousí zuby. Měšťácký nacionalismus je teorií tohoto loupeživého světa, ziskuchtivost je jeho hnací silou a politická lež hlavním prostředkem. Napadajících nikdo by se nezastal, proto nutno si hrát na napadené.

Zakládající Socialistickou radu osvětových dělníků byli jsme si plně vědomi toho, že svůj úkol nejlépe splníme a k svému cíli nejdříve se přiblížíme, vypovíme-li důsledný a organizovaný boj *politické lži*. O ten nám půjde v první řadě, a proto chceme se vždycky s celou vahou postavit na tu stranu,

kde je pravda a právo, především na stranu všech utlačovaných, vykořisťovaných a napadaných.

Doufáme, že postupem času sdružíme pod svým rudým praporem mimo strany zástupce všech národností naší republiky. Je to jen přirozený, ale zcela vedlejší zjev, že první krok učinili jsme pouze s Němci; také Rusíni, Maďaři, Poláci se najdou pro naši věc. My Češi chceme se považovat jen za rovnocennou složku tohoto sdružení.

Neběží o to, podávat někomu ruce. Neběží o to, smířovat znepřátelené. To není naší věcí. Sdružujeme jen ty, kteří byli vždy bratry, kteří nemají navzájem čeho si odpouštět, poněvadž nikdy si neublížili, kteří ve válce byli týmiž jako před válkou a po válce, kteří se ničím neprovinili, kteří se osvědčili. Sdružujeme se, abychom byli silní, abychom mohli před lidem hodit na váhu svá spojená jména, když běží o boj pravdy, spravedlnosti, práva proti politické lži. Sdružujeme se nikoli pro platonický manifest, nikoli pro patetický projev, nýbrž pro *přímou politickou akci*. Nešlo nám o projev česko-německého bratrství, nýbrž o vyzvání k organizaci a k boji. Pan Hartl bezděčně nebo vědomě zfalšoval smysl našeho projevu ve všech bodech, poněvadž mu neporozuměl nebo nechtěl porozumět.

(Červen 2, s. 193—195, 31. července 1919)